



## Správa školství

### **MP809Zk Správní právo II**

**4. přednáška 13. 3. 2018**  
**Stanislav Kadečka**



## Obsah přednášky

Základní charakteristika, orgány a organizace správy na úseku základního a středního školství. Vzdělávací soustava (zejm. mateřské školy, základní školy, střední školy). Práva a povinnosti dětí a jejich zákonných zástupců. Veřejnosprávní rozhodování ve věcech základního a středního školství.

Základní charakteristika a organizace správy vysokého školství. Vysoké školy, jejich členění a orgány. Vysokoškolské studium; veřejnosprávní rozhodování ve věcech vysokoškolského studia.

## Ústavní základy

### Listina základních práv a svobod

#### Čl. 15 odst. 2

*Svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena.*

#### Čl. 33

*(1) Každý má **právo na vzdělání**. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.*

*(2) Občané mají **právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách**.*

*(3) Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem; na takových školách se **může vzdělání poskytovat za úplatu**.*

*(4) Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu právo na pomoc státu.*

**Mezinárodní právo:** Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Úmluva o právech dítěte

## Ústavní základy

- **PI. ÚS 25/94**, „*Bezplatnost vzdělání znamená, že stát nese náklady na zřizování škol a školských zařízení, na jejich provoz a údržbu, především však nevyžaduje tzv. školné, tedy poskytování vzdělání na základním a středním stupni za úplatu. Bezplatnost vzdělání **nemůže spočívat v tom, že stát ponese veškeré náklady** v souvislosti s realizací práva na vzdělání.“*
- **PI. ÚS 35/93**, „*Právo na bezplatné základní a středoškolské vzdělání, které občanům přiznává čl. 33 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, má **nepodmíněnou povahu**. I když podle čl. 41 odst. 1 Listiny je možno se tohoto práva domáhat pouze v mezích prováděcích zákonů, lze sotva mít za to, že s šetřením mezi základních práv a svobod by ještě byla slučitelná zákonnou výjimkou zpochybněná **nepodmíněnost práva na bezplatné základní a středoškolské vzdělání**.“*
- **PI. ÚS 32/95**, „*Právo na vzdělání na vysoké škole nelze chápat jako **základní právo** v tom smyslu, že by každý byl oprávněn studovat na vysoké škole, jakou si sám zvolí, a že by stát byl povinen zaručit komukoliv takové vzdělání, jaké si přeje.“*

## Právní úprava

- **Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) (ŠZ)**
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
- zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů
- **Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)**
- Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje)
- Množství podzákoných předpisů, zejména pak vyhlášky MŠMT, blíže viz [www.msmt.cz/dokumenty](http://www.msmt.cz/dokumenty)

# Orgány a organizace na úseku základního a středního školství

## Státní správa (přímá)

### a) MŠMT

- Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání (§ 169a ŠZ);

### b) další ministerstva (vnitro, obrana, spravedlnost, zahraniční věci)

### c) Česká školní inspekce

### d) Národní úřad pro vzdělávání

## Státní správa (nepřímá)

### a) krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností

### b) ředitel školy a školského zařízení

## Samospráva

### a) územní samosprávné celky

### b) školské rady

## Vzdělávací soustava

### hierarchický systém (§ 7 odst. 3 a 4 ŠZ)

- **školy** (uskutečňování vzdělávání podle vzdělávacích programů)
  - mateřská škola
  - základní škola
  - střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště)
  - konzervatoř
  - vyšší odborná škola
  - základní umělecká škola a
  - jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky
- **školská zařízení** (doprovodné aktivity – služby a vzdělávání)
- podmínkou je **zápis do školského rejstříku**

## Školský rejstřík (§ 141 ŠZ)

- **veřejný seznam**
  - zápis = podmínka výkonu činnosti školy a školského zařízení, nárok na financování
  - řízení o zápisu (§ 145 a násl. ŠZ, zamítnutí x vyhovění zápisu)
- 1. **Rejstřík škol a školských zařízení**
- 2. **Rejstřík školských právnických osob** - specifická právnická osoba podle školského zákona za účelem poskytování vzdělávání podle vzdělávacích programů (§ 124 ŠZ)



## Práva žáků, studentů a jejich zákonných zástupců (§ 21 ŠZ)

- na vzdělávání a školské služby podle školského zákona
- na informace o průběhu a výsledcích svého vzdělávání
- volit a být voleni do školské rady, jsou-li zletilí
- zakládat v rámci školy samosprávné orgány žáků a studentů, volit a být do nich voleni, pracovat v nich a jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy
- vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání, přičemž jejich vyjádřením musí být věnována pozornost odpovídající jejich věku a stupni vývoje,
- na informace a poradenskou pomoc

## Povinnosti žáků a studentů (§ 22 odst. 1 a 2 ŠZ)

- **řádně docházet** do školy nebo školského zařízení a řádně se vzdělávat
- **dodržovat školní a vnitřní řád** a předpisy a pokyny školy a školského zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni
- **plnit pokyny pedagogických pracovníků**
- zletilí žáci a studenti jsou dále povinni:
  - **informovat školu** a školské zařízení **o změně zdravotní způsobilosti**
  - **dokládat důvody své nepřítomnosti** ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem
  - **oznamovat škole** a školskému zařízení **údaje** (osobní údaje, kontaktní údaje na zákonné zástupce atp.) a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte a žáka, a změny v těchto údajích

## Povinnosti zákonných zástupců (§ 22 odst. 3 ŠZ)

- **zajistit, aby** dítě a žák **docházel** řádně do školy nebo školského zařízení
- na vyzvání ředitele školy nebo školského zařízení se **osobně zúčastnit projednání závažných otázek** týkajících se vzdělávání dítěte nebo žáka
- **informovat školu** a školské zařízení **o změně zdravotní způsobilosti**, zdravotních obtížích dítěte nebo žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání
- **dokládat důvody nepřítomnosti** dítěte a žáka ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými škol. řádem
- **oznamovat škole** a školskému zařízení **údaje** (osobní údaje, kontaktní údaje na zákonné zástupce atp.) a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte a žáka, a změny v těchto údajích

## Pojmy a instituty

- **Školní rok** (1. 9. – 31. 8.), období školního vyučování (2 pololetí) + období školních prázdnin (§ 24), ředitelské volno 5 dnů
- **Formy vzdělávání:** denní, večerní, kombinovaná, distanční a kombinovaná (§ 25)
- **Vyučovací hodina:** 45 minut, počty vyučovacích hodin pro jednotlivé ročníky (§ 26)
- **Výchovná opatření** (§ 31) – pochvala (+) a kázeňské opatření (-), podmíněné vyloučení, vyloučení a další
- **Předškolní vzdělávání** (§ 34) od 3 do 6 let, povinné pro děti starší 5 let (od 1. 9. 2020 od 2 do 6 let)
- **Povinná školní docházka:** 9 let, povinnost zákonného zástupce přihlásit k zápisu
- **Základní vzdělávání** (§ 44)
- **Střední vzdělávání** (§ 58) (stupně: a) střední vzdělání, b) střední vzdělání s výučním listem a c) střední vzdělání s maturitní zkouškou)
- **Maturitní zkouška** (§ 77) – společná a profilová zkouška
- **Vyšší odborné vzdělávání** (§ 92) – „DiS“

## Procesní aspekty a výběr z judikatury

- § 183 – **relativní vyloučení SpŘ**
- nadřízeným správním orgánem **vůči ředitelům je krajský úřad**
- **NSS, sp. zn. 4 As 263/2015**, *„Správní řád se ve vztahu k zákonu č. 561/2004 Sb. ... použije subsidiárně pouze v případech, v nichž je správními orgány vykonávána jejich působnost podle uvedeného zákona.“*
- **NSS, sp. zn. 3 As 73/2006, č. 1568/2008 Sb. NSS**, *„Rozhodnutí ředitele školy o žádosti žáka o opakování ročníku ... je rozhodnutím o veřejném subjektivním právu vydaným na základě správního uvážení a je přezkoumatelné ve správním soudnictví.“*
- **NSS, sp. zn. 8 As 154/2014, č. 1568/2008 Sb. NSS**, *„Stanovení kritérií pro přijetí do mateřské školy je autonomním oprávněním ředitelky mateřské školy ..., není výsledkem správního řízení, resp. rozhodováním o právech a povinnostech v oblasti státní správy ... a nepodléhá tedy přezkumu odvolacím orgánem, a to ani v řízení o přijetí nebo nepřijetí žadatele do mateřské školy.“*

## Výběr z judikatury

- **NSS, sp. zn. 2 Aps 3/2010, č. 2350/2011 Sb. NSS**, *„Právo na přístup ke školnímu stravování je veřejným subjektivním právem, o němž přísluší rozhodnout řediteli školy nebo školského zařízení ... Z toho ovšem ještě nevyplývá, že žák má právní nárok na to, aby mu byla přímo poskytnuta strava jdoucí nad rámec výživových norem a finančních limitů dle vyhlášky č. 107/2005 Sb., o školním stravování. Není přitom porušením ústavním pořádkem garantované svobody vyznání, pokud je žákovi umožněno, aby si stravu, která je v souladu s náboženským vyznáním nebo světonázorem jeho a jeho zákonných zástupců, přinesl do školy, v době oběda si ji nechal ve školní jídelně ohřát a následně ji zkonsumoval.“*
- **NSS, sp. zn. 7 As 165/2012**, *„Vyrozumění ministerstva školství o žádosti o přezkoumání výsledku společné části maturitní zkoušky ... je rozhodnutím ve smyslu § 65 odst. 1 s. ř. s.“*

## Vysoké školy

- **nevyšší článek vzdělávací soustavy** - centry vzdělanosti a plní řadu významných funkcí
- **akademické svobody a akademická práva**
  - svoboda vědy, výzkumu a umělecké tvorby
  - svoboda výuky (otevřenosti různým směrům)
  - právo učit
  - exkluzivně pak přiznávat akademický titul, konat habilitační řízení a konat řízení jmenování profesorem, používat akademické insignie a konat akademické obřady
- **ALE:** výslovný zákaz zakládat a organizovat činnost politických stran a politických hnutí

## Správa vysokého školství

- základ úpravy = **zákon o vysokých školách (ZVŠ)**
  - výsledkem kompromisu
- **veřejná správa vysokého školství**
  - **samospráva** - § 6 a 7 odst. ZVŠ
    - akademická senát
    - rektor,
    - vědecká/umělecká rada
    - rada pro vnitřní hodnocení
    - disciplinární komise
    - další orgány: správní rada, kvestor
  - **státní správa**
    - MŠMT
    - Národní akreditační úřad pro vysoké školství



## Vysoké školy

- právnické osoby
- základní dělení dle ZVŠ na
  - **veřejné**
  - **soukromé**
  - **státní**
- **VŠ univerzitní a neuniverzitní**, a to na základě realizovaných studijních programů
  - **VŠ neuniverzitní** uskutečňuje bakalářský a může uskutečňovat také magisterský, a v souvislosti s tím tvůrčí činnost – nečlení se na fakulty
  - **VŠ univerzitní** může uskutečňovat všechny typy studijních programů

## Veřejná vysoká škola (§ 5 a násl. ZVŠ)

- zřízení (zrušení, splynutí, sloučení) **výhradně zákonem**
  - seznam v příloze č. 1 ZVŠ
- **vnitřní předpisy VŠ**
  - **statut** - základní záležitosti veřejné VŠ (název, sídlo, typ, organizační strukturu, podmínky pro přijetí ke studiu, poplatky, obřady a insignie, hospodaření s majetkem,...)
  - **volební a jednací řád akademického senátu** veřejné vysoké školy
  - **vnitřní mzdový předpis**
  - **jednací řád vědecké rady** veřejné vysoké školy
  - **řád výběrového řízení** pro obsazování míst akad. pracovníků
  - **studijní a zkušební řád**
  - **stipendijní řád**
  - **disciplinární řád** pro studenty
- **vztah veřejné VŠ ke státu**
  - státní orgány mohou zasahovat do činnosti veřejné vysoké školy jen na základě a v mezích zákona a způsobem zákonem stanoveným

## Veřejná vysoká škola

- může se členit na **součásti** (§ 22 ZVŠ):
  - **fakulty** (§ 23 - § 33 ZVŠ)
    - nejméně jeden akreditovaný studijní program a vykonává tvůrčí činnost
    - samosprávný zastupitelský akademický orgán
  - **vysokoškolské ústavy**
  - **jiná pracoviště a účelová zařízení**
- **omezené právo samosprávné normotvorby**
  - ⇒ v souladu s vnitřními předpisy VŠ

## Veřejná vysoká škola

- se samosprávným charakterem veřejné VŠ souvisí také **ekonomická autonomie**
  - veřejná VŠ má **vlastní majetek** (§ 19 ZVŠ), na hospodaření s tímto majetkem se současně vztahují určitá omezení (§ 20)
  - hospodaří podle **rozpočtu a** střednědobého výhledu rozpočtu (§ 18)
  - má **nárok na příspěvek ze státního rozpočtu** na vzdělávací a tvůrčí činnost (§ 18 odst. 3)
  - příjmy rozpočtu tvoří zejména:
    - příspěvek ze st. rozpočtu, ze st. fondů a z rozpočtů obcí a krajů
    - poplatky spojené se studiem
    - výnosy z majetku
    - výnosy z doplňkové činnosti
    - příjmy z darů a dědictví

## Soukromá vysoká škola (§ 39 a násl. ZVŠ)

- právnická osoba – sídlo/ústřední správa/hl. místo podnikatelské činnosti v EU/zřízení podle práva jiného členského státu
  - oprávněna působit jako **soukromá vysoká škola**, se souhlasem MŠMT
  - organizace a činnost také upravena **vnitřními předpisy** (platí obdobné jako v případě veřejných VŠ)
  - zejm. stanoví, **které orgány** podle ZVŠ vykonávají působnost
- **financování**
  - **poplatky spojené se studiem** stanoví soukromá VŠ ve svém vnitřním předpisu (§ 59 ZVŠ)
  - možné i určité financování ze státního rozpočtu (§ 40 odst. 2-4)
- **působnost MŠMT** směrem ke soukromým VŠ, zejm. dozor (§ 43)

## Státní vysoká škola (§ 94 a § 95 ZVŠ)

- státní vysoké školy = **vojenské a policejní VŠ**
  - seznam v příloze č. 2 ZVŠ
  
- **samospráva jen v omezeném rozsahu**
  - uplatňují se spíše vojenské, resp. policejní metody správy
  - nejsou samostatnými právníckými osobami a nemají tak ani ekonomickou autonomii
  
- státní správu vůči nim ve valné většině vykonává MO, resp. MV
- financování ze státního rozpočtu z kapitoly MO, resp. MV

## Studium na vysoké škole (§ 48 a násl. ZVŠ)

- vysokoškolské vzdělání se získává **studiem v rámci akreditovaného studijního programu** podle **studijního plánu** stanovenou **formou studia** (§ 44 ZVŠ)
- **studijní programy:**
  - bakalářský (§ 45)
  - magisterský (§ 46)
  - doktorský (§ 47)
- **student** = osoba zapsaná ke studiu ve studijním programu (§ 61 a násl.)
- **akademický pracovník** (§ 70 a násl.)
- **akreditace studijního programu** (78 an.)
  - Národní akreditační úřad pro vysoké školství

## Studium na vysoké škole

- studium **začíná** zápisem
- **ukončuje se**
  - úspěšně (§ 55 ZVŠ)
  - neúspěšně (§ 56)
    - zanecháním studia
    - **nesplní-li** student požadavky vyplývající ze studijního programu podle studijního a zkušebního řádu
    - vyloučením
      - za disciplinární přestupek
      - za podvodné jednání při přijímacím řízení
    - zánikem akreditace
- **poplatky spojené se studiem** na veřejné VŠ (§ 58)



# Veřejnosprávní rozhodování o právech a povinnostech studentů (§ 68 ZVŠ)

- **rozhodování mj. o:**
  - povolení mimořádného opravného termínu zkoušky
  - přerušení studia
  - přiznání stipendia
  - uznání zkoušek nebo splnění jiných studijních povinností
  - vyloučení ze studia

⇒ účastníkem toliko student, možnost odvolání do 30 dnů, odvolacím orgánem rektor
- **disciplinární řízení**
  - zahajuje disciplinární komise na návrh děkana/rektora
  - ústní jednání